

Programrådsmöte nr 11, 2004-10-05

Medverkande programrådet:

Torbjörn Ebenhard, CBM	Peder Weibull, Växtförädlarna
Bent Skovmand, NGB	Eva Jansson, samordnare
Else-Marie Strese, Friluftsmuseerna	Jens Weibull, samordnare
Janne Sääf, Pomologiska sällskapet	Göran Svanfeldt, FOR
Nils Andersén, GRO	Arnulf Merker, SLU
Lars Berg, NV	Jan Gustavsson, Jordbruksverket
Peter Hertelius, Sida	Agneta Börjeson, sekreterare

Formas och LRF saknade representanter på mötet.

Inledning

Dagordningen fastställdes. Från förra mötets minnesanteckningar uppmärksammades strategiarbetet, riksutställningar, forskningsprojekt (egen punkt), NVs uppdrag och möte med de andra nordiska ländernas nationella program.

Pengar finns för strategiarbetet och det gäller nu att någon får tid att utföra uppdraget. Jordbruksverket avser att fråga Eva Thörn om hon kan vara projektledare. Projektet bör involvera en arbetsgrupp för att få med alla växtgrupper och olika perspektiv på bevarande och nyttjande, inte minst näringsens.

Jens har kontaktat Riksutställningar och de är intresserade. De är dock uppbokade fram till 2007.

NV kommer att ta tag i arbetet med att sammanställa information om vilka vilda släktingar till kulturväxterna som också är rödlistade. Detta för att kunna gå ut med rekommendationer till huvudmännen för landets naturreservat att registrera förekomst av dessa.

Att lägga nästa programrådsmöte i Norge i samband med möte mellan det norska och svenska nationella programmet inklusive projektledare diskuterades vid förra mötet. Normännen vill dock avvakta med ett sådant möte pga omorganisationer i styrelsen och ett sådant möte skjuts därmed upp till ett senare tillfälle.

Minnesanteckningarna lades därmed tillhanda.

Information från Jordbruksverket

Årsrapporten blev i år färdig i tid. Förhoppningen är att det blir så även nästa år. Förslag på tema till kommande rapport skickas till Agneta. Botaniska trädgårdarna ska kontaktas och tillfrågas om de vill redovisa sin verksamhet.

Nationella samlingen på Balsgård kommer inte att utnyttja sina medel fullt ut detta år. En förklaring är att genbankskuratorn inte kommit på plats förrän 1 september. Jordbruksverket avser att träffa institutionen för växtvetenskap för att diskutera hur det blir framöver med nyttjandet av medel.

Eftersom det finns medel över så kommer Jordbruksverket att arbeta för att strategin för bevarande och nyttjande, som också inkluderar rättigheterna till materialet, ska tas fram snarast.

Ett brev har kommit till Jordbruksverket och programrådet där Sesam meddelar att de lämnar sin plats i programrådet.

Forsknings- och utvecklingsprojekt

Jens meddelade att till den 6 september hade det inkommit två förslag. Else-Marie Strese meddelade då att hon hade skickat in ett projektförslag om humleinventering som tydligen kommit bort på vägen.

En museigård vill ha pengar för kulturväxter i växelbruk. Projektet har en otydlig koppling till POM och en komplettering har begärts. Någon sådan har inte kommit och projektet anses därmed inte relevant för att få POM-medel.

CBM, SLU och SW har gjort en gemensam ansökan om ett vallväxtprojekt till Formas. Detta projekt kan också medfinansieras genom POM-medel. Projektet går ut på att fånga in variationen hos främst, timotej, rödklöver och vitklöver i gamla slåttermarker. Variationen gäller både fenotyp och genotypvariation. Skiljer sig markerna åt eller är variationen densamma överallt är en fråga. Även om Formas avslår ansökan finns det delar som är relevanta att genomföra nästa år inom POM. Programrådet har inget att erinra mot att projektet får medel. En ansökningshandling från Jordbruksverket kommer att skickas till Jens.

Projektet om humleinventeringen är en fortsättning på pågående projekt om humle som tidigare fått medel via NGB. Ett område som inte inventerats men som anses intressant är runt Tierp. Huruvida detta projekt kan finansieras från POMs forskningsmedel kommer att undersökas.

I samband med projektdiskussionen så framkom att på Julita finns en gammal frösamling från KSLA från ca 1880-talet. Det förutsätts att ingenting är grobart men det borde gå att använda som referensmaterial. Två frågor diskuterades. Den första gällde en akut räddningsaktion av fröerna som har blivit angripna av insekter samt registrering av materialet. Denna räddningsaktion borde kunna klaras av inom kort bara medel finns tillgängligt. En månads arbete torde räcka. Jordbruksverket ska undersöka om det finns möjlighet att finansiera detta via POM-medel i år.

Den andra frågan gäller hur detta material ska kunna användas. Mycket av materialet är väldokumenterat och odlades på Experimentalfältet med noggranna odlingsbeskrivningar. Bland materialet finns sorter som även Nordiska genbanken har bevarade. Det skulle därför vara möjligt att göra jämförelser och se om materialet förändrats genetiskt. Ett forskningsprojekt med detta material kan bli aktuellt längre fram. Paralleller finns med Vänersborgssamlingen.

Information från samordnarna

Under året har det hållits tre stycken inventerarutbildningar. De har varit uppdelade på perenner, rosor och frukt och bär. Perenuträffen hölls i Lund och de andra i Järna. Alla utbildningarna har tagit upp allmänna inventeringsfrågor. Ca 20 personer har deltagit i varje kurs och rekryteringen har skett genom kontakter. Kursdeltagarna var nöjda med utbildningen och perenngruppen och rosgruppen har bestämt en gemensam återträff på Österlen under 2005. Under 2005 planeras nya kurser på nya platser. Planerna är två kurser inom varje växtgrupp. Hur dessa utbildningar kommer att genomföras kommer att behandlas på ett möte i inventeringssekretariatet i slutet av oktober månad. Minnesanteckningar från detta möte kommer att läggas ut på hemsidan.

Träd och buskinventeringen startar 2005, projektledare blir Rune Bengtsson. Den tjänsten blir på 100 %. Projektledare för perennerna kommer även nästa år att vara Linnea Oscarsson. Tjänsten kommer att gå upp till 100 %. Projektledare för frukt och bär blir Inger Hjalmarsson som kommer att arbeta med detta på halvtid. Lars-Åke Gustavsson är projektledare för rosorna på 50 %, men får extra hjälp under tre månader på sommaren med detta.

CBM har varje år en konferens om inom området biologisk mångfald. Nästa år kommer den eventuellt att handla om odlad mångfald.

Ett nytt möte mellan de europeiska nationella programmen motsvarande det som hölls i Alnarp våren 2003 kommer att hållas 2005. Den kommer att hållas i Belgrad i Serbien.

Rundvandring på Julita

Else-Marie presenterade bevarandeverksamheten på Julita och vi fick också en mer grundläggande inblick i humlegenbanken och det pågående humleprojektet.

Fröupprop och projekt historiska fröer

Lena Nygårds berättade bland annat om varför folk har bevarat de arvesorter som registrerats via Fröuppropet. Det har inte varit så mycket blommor sparade utan det har mest rört sig om nyttoväxter och nyttoaspekten i sparandet verkar ha dominerat.

Hon talade också om svårigheterna med att få fatt i arvesorterna. Ofta är det så att sorterna har känts vanliga och därmed oväsentliga. Det har därför tagit tid innan personer med arvesorter har förstått att det just de har odlat i generationer kan vara något av intresse. Det har därför varit viktigt med information om

Fröprojektet och att gå ut på bred front. Det har varit viktigt att informera om anledningen till att insamlingen sker. Upprepad information och genom att uppmärksamma exempel på vad som skickats in till Fröuppropet har stimulerat andra att höra av sig.

Med många av fröerna följer också en spännande historia. Projektet Historiska fröer går ut på att samla in denna information och att dokumentera odlarnas erfarenheter. Detta ska sedan samlas i en skrift som beräknas vara färdig i början på 2005.

Historiska fröer arbetar också med hur vi ska kunna nyttja de sorter som kommit in. Ett första steg är att få igång fröodling av sorterna. Därför har lantbrukare tillfrågats i vilken mån de kan tänkas fröodla köksväxter och en fröodlingskurs har också hållits i Dalarna. Intresset var tämligen stort.

Information från aktörerna

Museerna

Museerna har haft olika skördedagar och äppeldagar. De har deltagit i inventerarutbildningar och haft kurser för bland annat skolor angående biologisk mångfald.

CBM

Arbetar med magisterprogrammet om biologisk mångfald. Arbetar med nätverk i Balkan och i Östafrika.

Utredningarna inom CBD om främmande arter och traditionell kunskap kommer att behandlas i miljömålspropositionen som kommer i början av 2005.

CG Thornström och Lars Björk håller på att sammanställa en handbok om hur tillträde och rättvis fördelning av växtgenetiska resurser fungerar i olika länder.

SPS

Egna inventeringar pågår men i samråd med inventeringssekreteriatet. Letar kunskap om lokala sorter. Har en strategi för hur man bör välja ut sorter.

SPS hade genom diverse missförstånd hoppats på direkt stöd till sin inventering genom POM vilket inte blivit fallet. SPS är medveten om att inventeringen följer den beslutade strategin. SPS vill dock att inventeringssekreteriatet ska titta lite extra på den strategi för frukt inventering som SPS har lagt fram. Den nätverksstruktur de har byggt upp med hembygdsförbund och koloniträdgårdar bör kunna utnyttjas och det intresse och engagemang som finns får inte tappas bort.

NV

NV meddelade att man nu ska reda ut vilka vilda släktingarna till kulturväxterna som finns inom naturreservaten utifrån ArtDatabankens rödlista och hur man ska anpassa skötseln till dessa.

FOR

Göran påminde om Älvsjömässan den 7-8 april. Vill också påminna om att vi inte ska glömma bort Norrlandsperspektivet i inventeringen. Konstaterar att

trädgårdsintresset växer bland allmänheten. För att få politiker intresserade så är bästa sättet att koppla ihop trädgård och hälsa. Material som kommer in bör provodlas och bedömas.

Sida

Arbetar med Balkannätverk tillsammans med CBM som i sin tur träffar avtal med NGB när det gäller genbanksfrågor. Sida har också varit aktiva i diskussion om hur Sverige kan delta i Global Crop Diversity Trust. Sverige kommer att sätta in pengar i denna fond. Syftet med fonden är att stödja bevarandet av växtgenetiska resurser i genbanker främst i utvecklingsländerna och säkra de stora *ex situ*-samlingarna. Sida har också arbetat med guidelines hur de anser att man bör förhålla sig till bioteknik.

GRO

GRO omorganiserar och kommer att lägga upp sitt arbete i nätverksform i framtiden. Samarbetar inom SKUD-projektet och inom det europeiska namnstandardarbetet. Gör en del odlingsförsök på växtmaterial, bland annat på träd.

SLU

Omorganiseringen fortsätter. SLU har numera indelning efter geografiska fakulteter. Roland von Bothmer är dekanus för Alnarpsfakulteten.

NGB

Den 21 oktober kommer ett möte med de nordiska nationella programmen och NGB:s styrelse att hållas. Samarbetet pågår mellan de nordiska institutionerna och bevarandet av både djur odlade växter och skogsgenetiska resurser i något som kallas Nordgen. På genbanken börjar det bli ont om plats. Baskollektionen och den aktiva kollektionen finns i samma rum. Detta kan komma att delas på och helst bör baskollektionen flyttas. 25 årsjubileet firas genom bland annat olika seminarier i de olika länderna.

Botaniska trädgårdar

Arbetet med utveckling av bland annat webgränssnitt för "allmän användning" i SKUD fortsätter t o m november.

Pengar har sökts i Formas för tryckning av ny svensk nomenklaturstandard för kulturväxter. Besked kommer i november.

Trädgårdarna arbetar annars på med olika bevarandeprojekt. Perenner pågår regionalt. Ny efterlysning av perenner via Göteborgs Botaniska Trädgårds Vänförening gjordes i våras i Göteborg.

Göteborgs botaniska trädgård har haft sin årliga fruktutställning med nio dagars sortbestämning med mera. Antalet besökare var mycket stort och troligen slogs rekord beträffande antalet sorter som identifierats under en enda utställning. Bland annat bestämdes 73 olika äppelsorter. Mellan 800 och 1000 skolelever besökte utställningen i år och fick provsmaka frukt. Det var 10:de året i rad som det arrangerades speciellt för skolorna. Nästa år har fruktutställningen i Göteborg 25-årsjubileum.

Övrigt

En konferens med titel skådebröd eller levebröd kommer att hållas 7-8 december 2004 på Södertörns högskola. Mer information finns på Naturvårdsverkets hemsida www.naturvardsverket.se under Aktuellt/Utbildning, mässor och konferenser.

ECP-GR är en sammanslutning av de Europeiska genbankerna. De har ca 20 arbetsgrupper. Varje land får en medverkandekvot efter vad de bidrar med. Dessa platser ska besättas. Mer information kommer längre fram.

Nästa möte

Nästa möte hålls den 12 eller 19 april. CBM i Uppsala ska undersöka möjligheten att vara där och vad som kan vara intressant att se.